

HRVATSKI *glasnik*

Godina XXIX, broj 12

21. ožujka 2019.

cijena 200 Ft

FOTO: STIPAN BALATINAC

Svečanost hrvatske riječi u Santovu

6. stranica

Obnova salantske crkve

7. stranica

„Barátság” 25. godina

8. stranica

Znanstveni nugalj

9. stranica

Komentar

Koliko jezika znaš...

„Quot linguas calles, tot homines vales“, koliko jezika znaš, toliko ljudi vrijediš. Premda nije narečeno, polazna točka nakane mađarske vlade u poboljšanju stanja poznavanja stranih jezika puka u državi, ipak poput snježne lavine u Alpama rušilo se mnoštvo pitanja u javnost glede provedbe dvotjednoga tečaja mladih u inozemstvu. Iskrsla su mišljenja i za i protiv, ali ono što je izašlo na vidjelo jest da ni unatoč devet, deset ili dvanaest godina učenja stranoga jezika nešto „šepa“ u komunikaciji na tome. Kako to navode pojedini organi, po vladinu planu godišnje umalo 140 tisuća đaka besplatno bi sudjelovalo na dvotjednome jezičnom seminaru u inozemstvu, i to bi mađarska vlada godišnje financirala s iznosom od 90 milijarda forinta. Prijavit će se moći putem natječaja, i to pojedinačno, skupno ili na školskoj razini, a riječ je o dobi 9. i 11. razreda. Program bi se pokrenuo školske godine 2020./21. Pojedini smatraju da to i nije dovoljno za poboljšanje znanja stranoga jezika, nego tek toliko da učenik detaljnije upozna kulturu ili običaje danoga naroda. Postoje i zagovornici da bi se taj iznos trebao uložiti u unapređenje stanja u obrazovanju stranoga jezika u državi. Činjenica jest da je manjak broja pedagoga za strane jezike, a jednako tako upitna je i kakvoća udžbenika. Po jednoj studiji iz 2018. godine 26,5 posto voditelja ustanova drži da učinkovitost obrazovanja stranoga jezika u gimnazijama počiva na profesoru: koliko je motiviran, je li opterećen u poslu, i koliko je metodički sposoban. Voditelji su na drugo mjesto stavili informacijsku i komunikacijsku tehnologiju, te na treće rad po manjim skupinama. U istraživanju sudjelovalo je 149 voditelja ustanova, 1118 profesora stranoga jezika, 813 učenika i 70 savjetnika. Po studiji, goruće je pitanje u gimnazijama motiviranost učenika (25 posto), potom nedostatak radne snage, profesora (22,5 posto), i zbog toga često se mijenjaju profesori, što također negativno utječe na nastavu. Na trećem je mjestu nedostatak tehničke pozadine, potreba jezičnih kabineta, a također i pitanje preopterećenosti učenika. U osnovnim školama 504, u srednjim školama pak 432 sata ima nastave stranoga jezika. Narečeno bi trebalo biti dovoljno za polaganje jezičnog ispita B1 ili B2 razine. Ipak, mnogi đaci ne mogu položiti jezični ispit. *Kristina*

Glasnikov tjedan

Državni tajnik za crkvene i narodnosne veze Ureda premijera Miklós Soltész 21. veljače izjavio je da su dodijeljena sredstva iz fonda za ulaganja koja je mađarska vlada iz državnoga proračuna namijenila molbama narodnosnih zajednica u Mađarskoj. Sada je podijeljeno 951 milijun forinta, i to zahtjevima koje su pojedinačno predale državne samouprave trinaest narodnosnih zajednica u Mađarskoj. Soltész je istaknuo da će se u 21 naselju temeljem pojedinačnih zahtjeva ostvariti 52 ulaganja uglavnom u javne obrazovne ustanove njih 24, sedam potpora dotiču crkvu i vjerski život, a tri potpore se vežu za samoupravljanje. Državni je tajnik podsjetio da je lani za ove ciljeve bilo na raspolaganju ukupno 850 milijuna forinta. Reče da su narodnosne samouprave u proteklim godinama u svoje održavanje preuzele brojne ustanove, te danas 87 odgojno-obrazovnih ustanova u održavanju je trinaest narodnosnih zajednica u Mađarskoj.

Kako je za Medijski centar Croaticu, na naš upit, izjavio HDS-ov predsjednik Ivan Guban, prihvaćene su pojedinačne molbe koje je predala Hrvatska državna samouprava tajništvu za crkvene i narodnosne veze Ureda premijera. Uz potporu za obnovu Hrvatskog vrtića i osnovne škole Mate Meršića Miloradića u Sambotelu u iznosu od 46,7 milijuna forinta, dobivena su i sredstva za obnovu Kulturnog centra bačkih Hrvata u iznosu od 68 milijuna forinta. Kulturnom centru bačkih Hrvata dodijeljeno je i 14 milijuna forinta za djelovanje, a Hrvatskomu pedagoškom i metodičkom centru 13,5 milijuna forinta za djelovanje iz spomenutog fonda. Nadalje, za vjerski časopis Zornica HDS je dobio 2,5 milijuna forinta, a za obnovu zdanja u Vlašićima na Pagu, u kojem djeluje Pansion Zavičaj, pet milijuna forinta, te za djelovanje Nefitnog poduzeća Hrvat-

sko kazalište udvostručena je potpora iz narodnosnog fonda za kazališta. Ona će biti na razini od 40-ak milijuna forinta, dakle udvostručena u odnosu na potporu iz istoga fonda koju je kazalište dobilo u 2018. godini.

I za kraj ovotjedne kolumne. Ovih su dana objavljeni rezultati natječaja koje je Fond „Bethlen Gábor“ raspisao u četiri kategorije za narodnosti; narodnosne kulturne inicijative, usavršavanje pedagoga u matičnoj domovini, za djelovanje narodnosnih civilnih udruga te u jezičnom okruženju ostvareni narodnosni kampovi, narodopisnog, umjetničkog, čitateljskog i običajnog značaja. Hrvatska državna samouprava za usavršavanje pedagoga u matičnoj domovini dobila je potporu od 3,5 milijuna forinta, a za kampove u jezičnom okruženju, u matičnoj domovini, ona i njezine ustanove ukupno su dobili 17,5 milijuna forinta. Tako Hrvatska škola Miroslava Krležića za dva kampa za svaki po 2,5 milijuna forinta, Santovačka škola 2,5 milijuna forinta, Hrvatska državna samouprava 2,5 milijuna forinta,

„Sada je podijeljeno 951 milijun forinta, i to zahtjevima koje su pojedinačno predale državne samouprave trinaest narodnosnih zajednica u Mađarskoj.“

Kulturni i športski centar „Josip Gujaš Džuretin“ 2,5 milijuna forinta, Kulturno-prosvjetni zavod „Stipan Blažetin“ 2,5 milijuna forinta, Kulturno-prosvjetni centar i odmaralište Hrvata u Mađarskoj 2,5 milijuna forinta. Više o istome na ovom linku: <https://bgazrt.hu/nemzetisegi-tamogatasok-2019-evi-dontesi-listak>

Fond „Bethlen Gábor“ objavio je rezultate prvoga kruga za potpore mjesnim i teritorijalnim samoupravama temeljem zapisnika. Bodovima su ocijenjeni zapisnici sa sjednica narodnosnih samouprava čijim se odlukama dodjeljuje određeni broj bodova koji imaju svoju forintsku protuvrijednost. Maksimalni je broj bodova 100. Vidimo kako su prvome krugu tek dvije hrvatske samouprave dobile sto bodova, jedna teritorijalna Hrvatska samouprava Šomođske županije i jedna mjesna Hrvatska samouprava sela Pustare. Rok je žalbe 15 dana od dana objave. Više na: https://bgazrt.hu/helyi-nemzetisegi-onkormanyzatok-2019-evi-feladatalapu-pontszamai-es-a-testuleti-ulesek-datumma/?fbclid=IwAR0_xzZd3UJawUcWiS3PrceT4eLBOBvUDyQ1Jz2kWXYWfqr-KknqB4fdo8 *Branka Pavić Blažetin*

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske objavio

Javni natječaj za prijavu programa/projekata organizacija hrvatske nacionalne manjine u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2019. godinu

Na Javni natječaj mogu se javiti organizacije hrvatske nacionalne manjine (udruge, zaklade, ustanove, vjerske zajednice i ostale organizacije hrvatske nacionalne manjine) u 12 europskih država, koje obavljaju djelatnosti i aktivnosti koje su predmet financiranja i kojima promiču uvjerenja i ciljeve koji nisu u suprotnosti s Ustavom i zakonima Republike Hrvatske ni pravnim poretkom matične države, a upisane su u Registar ili drugu odgovarajuću Evidenciju organizacija matične države te imaju pravnu osobnost. Natječajna se dokumentacija dostavlja poštom ili neposrednom predajom dokumentacije na adrese veleposlanstava nadležnih za države na koje se odnosi Javni natječaj. Rok za podnošenje prijave počinje teći od dana objave Javnog natječaja na službenim mrežnim stranicama Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, odnosno nadležnih veleposlanstava Republike Hrvatske i traje 30 dana od dana objave, zaključno do 15. travnja 2019. godine. Dodatne informacije mogu se dobiti na brojevima telefona: +3851/6444-692, +3851/6444-681 ili na adresi e-pošte: manjina-projekti@hrvatiizvanrh.hr.

Organizacije, sukladno ovomu Javnom natječaju, mogu prijaviti programe/projekte u ovim prioritetnim područjima:

1. Razvoj organizacija hrvatske nacionalne manjine (ulaganje u organizacijski razvoj i stabilizaciju organizacije, podrška izgradnji kapaciteta u svrhu daljnjega djelovanja organizacije i obavljanja njezine osnovne djelatnosti i dr.);

2. Kultura (očuvanje hrvatskoga kulturnog stvaralaštva i baštine, poticanje kulturnih djelatnosti na hrvatskome jeziku te kulturno-umjetničkog amaterizma hrvatske manjinske zajednice u inozemstvu, nakladnička i izdavačka djelatnost, izdavanje časopisa, publikacija i ostalih javnih glasila na hrvatskome jeziku poradi očuvanja hrvatskoga jezika, kulture i samobitnosti, televizijske i radioemisije, internetski portali, namijenjeni informiranju hrvatske manjinske zajednice u inozemstvu i dr.);

3. Obrazovanje i znanost (odgojni, obrazovni i znanstveni programi/projekti usmjereni na poduku, očuvanje hrvatskoga jezika, sustavno istraživanje i proučavanje hrvatske nacionalne manjine i dr.);

4. Ostala područja društvenih djelatnosti (programi/projekti i aktivnosti organizacija iz područja športa, turizma, gospodarstva te ostalih područja koja nisu utvrđena u prioritetnim područjima od 1 do 3, a od interesa su za očuvanje nacionalne samobitnosti i jačanje položaja hrvatske manjinske zajednice u inozemstvu te razvijanje odnosa s Republikom Hrvatskom).

Sredstva financijske potpore namijenjena programima/projektima organizacija hrvatske nacionalne manjine u 12 europskih država za 2019. godinu u ukupnom su iznosu od 5 000 000 kuna.

Organizacijama hrvatske nacionalne manjine u Mađarskoj raspodijelit će se 500 000, što je oko 67 285 eura ili otprilike 20, 5 milijuna eura po tečaju od 18. ožujka 2019.

Najniži je iznos financijske potpore po pojedinom programu/projektu 3000 kuna, a najviši iznos po pojedinom programu/projektu ne može biti veći od ukupnog iznosa koji je raspoređen organizacijama u pojedinoj državi. Jedan prijavitelj može podnijeti najviše dvije prijave na ovaj Javni natječaj.

Više na: <https://hrvatiizvanrh.gov.hr/vijesti/objavljen-javni-natjecaj-za-prijavu-programa-projekata-organizacija-hrvatske-nacionalne-manjine-u-svrhu-ostvarenja-financijske-potpore-za-2019-godinu-4487/4487>, gdje možete naći i potrebne obrasce: Obrazac opisa programa, Obrazac proračuna programa-projekta, Obrazac životopisa voditelja programa-projekta, Obrazac Izjave o partnerstvu.

Natječaje treba slati na ovu adresu:

Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Mađarskoj, Munkácsy Mihály u. 15, VI. okrug, 1063 Budimpešta. Zaključno do 15. travnja 2019. godine. S naznakom „za Javni natječaj za prijavu programa/projekata organizacija hrvatske nacionalne manjine u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2019. godinu“.

Telefon: 0036 1 3541315, e-mail adresa: vrhbp@mvep.hr

Web adresa: hu.mvep.hr. Natječajna se dokumentacija dostavlja poštom ili neposrednom predajom.

Prijave programa/projekata podnose se isključivo na propisanim obrascima na hrvatskom jeziku koji su dostupni mrežnim stranicama Ureda www.hrvatiizvanrh.gov.hr, ili na stranicama Ministarstva vanjskih i europskih poslova i veleposlanstava nadležnih za zemlju na koju se odnosi Javni natječaj.

Za Mađarsku: <http://hu.mvep.hr/hr/vijesti-i-najave/javni-natjecaj-za-prijavu-programa-projekata-organizacija-hrvatske-nacionalne,56120.html>

Zakašnjele, nepotpune ili na drugi način podnesene prijave, koje nisu u skladu s uvjetima ovoga Javnog natječaja i Pravila, neće se razmatrati.

Branka Pavić Blažetin

Intervju

Činiti male stvari s velikim srcem

Razgovor sa Serdahelkinjom Jelenom Mihović Adam, umirovljenom učiteljicom

Razgovarala: Bernadeta Blažetin

U zadnje je vrijeme sve veći nedostatak učitelja u odgojno-obrazovnim ustanovama. Uzroci su različiti, ali možda je i to da previše naglašavaju negativne, a vrlo malo pozitivne strane toga zvanja. Jelica Adam Mihović četiri je desetljeća provela u odgoju i obrazovanju i sada kao umirovljena učiteljica s radošću se sjeća provedenih dana u hrvatskom odgoju i obrazovanju. Ni u jednoj minuti nije požalila da je izabrala taj poziv, ako bi ponovno trebala početi, izabrala bi također tu profesiju. Radila je četiri desetljeća u serdahelskoj Osnovnoj školi „Katarina Zrinski“. Dobitnica je mnogih priznanja i odličja, a prošle je školske godine (njezine zadnje) preuzela državno Odličje „László Német“, koje dodjeljuje ministar obrazovanja za izvrstan stručni rad. Njezino životno djelo u obrazovanju može biti lijep primjer mnogim sadašnjim, a i budućim učiteljima, profesorima.

▮ *Od svog rođenja živite u Serdahelu. Kao dijete ste se igrali na mjestu gdje se danas nalazi okružna škola, možda dok ste radili u njoj, mogli ste osjećati da ste na svome gruntu. Vjerojatno nije to bio uzrok da ste postali učiteljica?*

– Zaista, naša stara kuća bila je u središtu sela, na kojem je mjestu poslije, 1975. godine „izrasla“ jedna lijepa škola i u njoj sam počela raditi kao učiteljica hrvatskog i ruskog jezika 1978. godine. Kod kuće smo uvijek govorili na zavičajnom hrvatskom, još uvijek je tako s tatom, nažalost mama mi više nije živa. Pošto sam u Serdahelu završila osnovnu školu, tada je još bila u Fedakovoj kuriji, moja je mama htjela da idem dalje učiti iako su najviše mojih suuččenika već rano počeli raditi. Mislim da moja mama svoju je želju htjela ostvariti preko mene, jer se ona nije mogla školovati. Iz našeg smo se razreda samo dvoje javili u gimnaziju, i to u Letinju (danas već ne postoji ta gimnazija) jer to je bilo blizu, i ondje smo učili i hrvatski jezik. Poslije sam se pokajala što nisam otišla u tadašnju budimpeštansku Hrvatskosrpsku gimnaziju. U gimnaziji sam vrlo voljela jezike iako mi je dosta teško išao mađarski jezik jer sam ga naučila tek u školi, a nije mi bio lak ni hrvatskosrpski, jer smo mi doma govorili našim kajkavskim narječjem, a uz to smo učili i ruski. Možda baš te poteškoće su me ponukivale da ih moram usavršiti, da u njima postanem bolja. Imala sam prijateljicu kojoj su roditelji bili učitelji, pa zapravo me je ona nagovorila da se javim na Visoku nastavničku učiteljsku u Pečuh. Odabrala sam ruski i hrvatski jezik. Tu moram zahvaliti i mojemu nekadašnjem razredniku koji je govorio mnogo jezika i uvijek me je poticao da učim jezike. Zbog čega sam još imala volje da postanem učiteljica? Nisam voljela stroge učitelje, nego one koje daju malo slobodu razmišljanja, kreativnosti đacima i uvijek sam željela biti takva.

▮ *Primili su vas na Visoku nastavničku školu u Pečuh, jeste li dobili tamo takvo obrazovanje koje ste očekivali?*

– Nije mi bilo lako u Pečuhu, bila sam jedina i još jedna moja kolegica koje nismo pohađale dvojezičnu gimnaziju, ali Bog uvi-

jek pomaže. Tamo su bile Santovkinje koje su stalno hrvatski „divanile“ i od njih sam najviše naučila hrvatski književni jezik. Za vrijeme studija sam se uvjerila, da je to zanimanje za mene, ljubav prema poučavanju drugih samo se jačala, ali kada sam dospjela na svoje prvo radno mjesto, shvatila sam da je stvarni posao učitelja drugačiji, mnogo složeniji od onoga čemu su nas učili na visokoj školi, no postupno sam stekla praksu.

▮ *Punih četrdeset godina radili ste u serdahelskoj Hrvatskoj osnovnoj školi „Katarina Zrinski“. To vam je bila životna želja da baš u svome rodnom selu odgajate buduće naraštaje?*

– Nisam ni mogla zamisliti da odem na drugo mjesto iako kažu da ne možeš biti prorok u svome naselju. Nisam ni htjela biti prorok, ali osjećala sam da me vole i voljela sam biti među svojimima, uvijek su mi bili važni korijeni i danas čuvam mnogo toga iz naše hrvatske prošlosti, nekoć sam zapisivala običaje i uvijek sam se trudila to prenijeti djeci. Često su me djeca pitala jesam li Hrvatica, i uvijek sam im govorila, da sam toliko bogata što poznajem više jezika i kultura, ali da mom srcu bliže stoji ono što je hrvatsko i sve ono što se veže uz naše korijene. Drago mi je što sam uspjela upoznati i druge naše hrvatske regije. Mislim da je sve teže sačuvati hrvatsku svijest, ali toliko je lijep osjećaj pripadati toj kulturi. Dok sam radila uvijek mi je bio cilj da te vrijednosti predajem djeci. Nikad mi nije bilo teško pripremiti djecu na razna hrvatska natjecanja. Uživala sam u tome jer sam im time mogla dati više, a i sama sam učila preko njih, jer ako učiteljica želi podučavati više, i ona sama uvijek mora učiti.

▮ *Osim vašeg posla, i izvan škole ste radili za serdahelsku hrvatsku zajednicu, bili ste i zastupnica u mjesnoj Hrvatskoj samoupravi.*

– Od rođenja živim u Serdahelu i smatrala sam da kao ovdašnja učiteljica trebam pomoći svojem naselju, svojoj hrvatskoj zajednici. Mislim da ako nastavnik pošteno odradi svoje sate, to je samo minimalno što treba činiti, ali ja se nisam zadovoljila minimalnim. Uvijek sam rado radila bilo kakve izvannastavne aktivnosti u školi,

a i u selu. Inače, ne mogu biti mirna, mislim da treba razviti mozak. Vrlo volim hrvatsku povijest, čitam o hrvatskim velikanima, Mariji Jurić Zagorki. Sada imam više vremena i uživam u svemu tome. Volim izlete, često odlazim u Hrvatsku, želim posjetiti mjesta Zrinskih i hrvatskih izumitelja. O tome sam često govorila i svojim učenicima. Ja bih nadalje voljela raditi za svoju hrvatsku zajednicu, dok mogu, ako me potraže, vrlo rado ću pomoći.

▮ Kako ste mogli svoj posao uskladiti s obitelji?

– Nakon studija utemeljila sam obitelj, no nije bilo sve tako jednostavno, morala sam usput još i učiti, jer vremena su se mijenjale, umjesto ruskog jezika uveden je engleski i njemački jezik u školu, pa sam završila njemački. Imam dvoje djece, sada već i tri unuka. Djeca su već odrasla, sin mi je diplomirani inženjer, živi u Budimpešti, a kći je studirala hrvatski jezik i komunikaciju, ali ona živi u Engleskoj. Oboje dobro govore hrvatski, sada trebam unuke učiti. Budući da nisu ovdje, onda preko Skajpa razgovaramo, tako i sa kćeri, ali sada sam odlučila da ću učiti engleski jezik, jer kada idemo u posjet kćeri, treba mi i taj jezik.

▮ Vaš je rad nagradila i hrvatska zajednica i mađarska država. Što su vam značila ta priznanja?

Dok čovjek radi u svakodnevici, ne misli na priznanja i ne radi zbog njih, mene su moji roditelji učili da u poslu treba uživati, i ja sam to činila. Posebno su mi bila draga priznanja učenika. Često su mi govorili: „Pa vi ste uvijek toliko nasmijani, ni u sedmom satu niste umorni?“ Kada sam bila među djecom, sve sam isključila i uživala u njihovom društvu, jer čovjek i od njih često uči. Inače, kada sam dobila priznanje, uvijek sam bila iznenađena, zašto sam ja to dobila, jer mislim da sam samo radila svoj posao. Mislim da sam dobila odgovor od majke Terezije, koja je rekla „Nije važno činiti velike stvari, već činiti male stvari s velikim srcem.“

▮ Što biste rekli mladima koji možda razmišljaju da postanu učitelji?

Nakon četrdeset godina rada osjećam se zadovoljno i ni u jednoj minuti nisam požalila što sam izabrala taj poziv. Ako netko odluči postati učiteljem, treba znati da to nije samo zanimanje, jer zapravo učenici postaju dio našeg života, njihova radost postaje naša radost, a njihove suze i naše suze, učitelj nije samo poučavatelj, nego često i prijatelj i potpora. Lijepo mi je kad naratim u školu i moji bivši učenici s veseljem me okružuju, od toga nema ljepšega priznanja.

Projekt „Korijeni“

Povezivanje iseljene i domovinske Hrvatske, posebice mladih naraštaja, bio je jedan od ciljeva pokretanja pokusnoga projekta „Korijeni“ sa strane Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske 2017. godine.

U pokusnoj fazi projekta koja traje do kraja školske godine 2019./2020. stvoreno je šest mreža, a svaku čini jedna osnovna škola iz Vukovara sa školom iz iseljeništa, iz države u kojoj živi hrvatska nacionalna manjina i iz Bosne i Hercegovine. Zajed-

nički se susreti sudionika svake mreže planiraju održati putem videokonferencija: jednom do kraja školske godine 2018./2019., a dva do tri puta tijekom školske godine 2019./2020.

Tako je 9. ožujka 2019. godine održana videokonferencija u okviru mreže: Mostar – Pečuh – Vukovar na kojoj su sudjelovali učenici Osnovne škole „Marin Držić“, Buna, Mostar, učenici pečuške Osnovne škole „Miroslav Krleža“ i učenici vukovarske Osnovne škole „Mitnica“.

Cilj je projekta Korijeni, pokrenutog u rujnu 2017., što ga or-

ganizira Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, jačanje povezanosti i suradnje škola koje pohađaju Hrvati izvan Republike Hrvatske sa školama u Republici Hrvatskoj:

- međusobnim upoznavanjem i zbližavanjem djece iz Republike Hrvatske, BiH i iseljeništa u osnovnoškolskoj dobi, radi jačanja svijesti o nedjeljivosti hrvatskoga naroda i poticanja njegova zajedništva, ali i svladavanja saobraćajnih prepreka između Hrvata u Republici Hrvatskoj i izvan nje, poglavito među najmlađim naraštajima,

- podrškom jačanju hrvatske svijesti u BiH i iseljeništvu osnaživanjem veza s Hrvatskom preko njegovanja hrvatske samobitnosti, povijesti, tradicije, kulture na razini primjerenoj dječjoj dobi (s napomenom da se u BiH posljednjih godina snažno provodi bratimljenje s turskim školama),

- pružanjem neprekidne podrške iz Republike Hrvatske hrvatskim školama u inozemstvu u kojima dragovoljci (u pravilu bez potrebnih pedagoških ovlasti) podučavaju djecu hrvatski jezik i kojima će konačno biti pružena institucionalna podrška (Ministarstvo znanosti i obrazovanje sljedeće školske godine planira slanje učitelja u SAD, Kanadu i Australiju),

- stvaranjem podloge za kasnija formalna (na razini udruga/ustanova) i neformalna (pojedinci) obrazovna, znanstvena, gospodarska umrežavanja.

Branka Pavić Blažetin

Tjedan hrvatskoga jezika u santovačkoj školi

Svečanost hrvatske riječi

Tjedan hrvatskoga jezika u santovačkoj Hrvatskoj školi otvoren je 12. ožujka gostovanjem pečuškoga Hrvatskog kazališta, odnosno pričom za djecu Shela Silversteina "Drvo ima srce". Sutradan, 13. ožujka, na već redovitome školskom natjecanju u kazivanju stihova sudjelovalo je umalo trideset najboljih kazivača po razrednim kategorijama.

Mali gosti iz vojvođanskog Monoštora

Dio publike i natjecatelja

Kako uz ostalo reče ravnatelj Joso Šibalin otvarajući priredbu, školsko je natjecanje ključni događaj Tjedna hrvatskoga jezika. On je srdačno pozdravio i goste iz Bačkog Monoštora naglašujući da se nastoje njegovati dobrosusjedski i prijateljski odnosi

Pred članovima ocjenjivačkog suda

kako s tamošnjom školom tako i hrvatskom zajednicom. Zahvaljujući prije svega učiteljici Sonji Periškić koja već drugu godinu radi u santovačkoj školi, a istodobno podučava ples i u Monoštoru.

Tako je ovogodišnju svečanost hrvatske riječi uljepšala skupina djece, zapravo podmlatka KUD-a Hrvata Bodrog iz vojvođanskog Monoštora koje je uvježbala Sonja Periškić. U narodnoj nošnji gosti su se predstavili sa šokačkim dječjim igrama, plesovima i kazivanjem stihova na izvornoj šokačkoj ikavici, a domaća mala publika nagradila ih je velikim pljeskom.

Usljedio je natjecanje u kazivanju stihova, a učenici od prvog do osmog razreda kazivali su stihove poznatih hrvatskih dječjih pjesnika poput Grigora Viteza, Zvonimira Baloga, Ratka Zvrke, nadalje Otona Župančića, Luke Paljetka, Nikole Miličevića, ali jednako tako i domaćih autora Marka Dekića, Miše Jelića.

Odlukom ocjenjivačkog suda, u kojem su bile učiteljice razredne nastave i nastavnice hrvatskoga jezika iz viših razreda, odabrani su najbolji kazivači po kategorijama.

U kategoriji 1.-2. razreda 1. mjesto osvojila je Dorina Jakošević, 2. Áron István Kovács i 3. Letícia Burány; u kategoriji 3.-4. razreda 1. mjesto Johana Kernya 2. Sonja Prehalek i 3. Tifani Debella; u kategoriji 5.-6. razreda: 1. mjesto Sanja Baltin, 2. Vivien Jakošević i 3. Barbara Tamási; u kategoriji 7.-8. razreda 1. mjesto Marina Galić, 2. Dora Somogyi i 3. Ramona Neata.

Najboljim kazivačima dodijeljene su spomenice, a pobjednici kategorija predstavljat će santovačku školu na državnom natjecanju u kazivanju stihova i proze koje će se održati u travnju u Budimpešti.

S. B.

Sudionici natjecanja u kazivanju stihova s nagrađenima

Obnova salantsko-nijemetske crkve

Prošetete li se ovih dana Salantom, u oči vam padaju radovi koji se izvode na crkvi posvećenoj svetom Ladislavu kralju u Nijemetu. Nijemet i Salanta danas su jedno naselje iako su tijekom povijesti bila odvojena. U Nijemetu je župa utemeljena 1704. godine, a matične se knjige u njoj vode od 1743. godine. Uz crkvu je 1773. građen i župni ured.

Današnje crkveno zdanje, u prvom redu njegova krovna konstrukcija, zrela je za obnovu, koja je u tijeku. Pečuška biskupija i Harkanjska rimokatolička župa u obnovu toga crkvenog zdanja ulažu više od pedeset milijuna forinta. Obnavlja se pročelje, krovšte i još mnogo toga

Crkva svetog Ladislava kralja arheološki je spomenik i zaštićeno kulturno dobro. Jednobrodna je građevina zabatnog ustroja s tornjem i zvonikom iznad ulaza, simetričnog tlocrta uza sakristiju koja je sa zgradom spojena sa sjeverozapada stranom zgrade. Svetište je polukružno razmaka oko šest metara, a razmak je između zidova oko osam i pol metara. Zvonik se nalazi na osi broda. Stanje krovne konstrukcije narušeno je jer se u drvo uvukla vlaga, kišnica je ušla u prostor potkrovlja, a trajno visoki sadržaj vlage osigurava najpovoljnije životne uvjete za različite gljivice i kukce, što je narušilo nosivost. Napuklo je i prednje pročelje i zidove je potrebno ojačati. Planira se i zamjena stuba, odvodnja; treba urediti ulazna vrata i crkve i sakristije, te njezina okolica.

Današnja crkva u Nijemetu, selu koje tek od 1977. godine čini jednu administrativnu cjelinu sa selom Salantom, premda je tijekom stoljeća bilo samostalno naselje, građena je krajem 18. stoljeća, piše dr. Gyula Erdödy u knjizi „Szálanta-Németi”, Szálanta, 2001. Salanta se prvi put spominje u pisanim izvorima 1192. kao Zolounta. U 14. stoljeću ima svećenika, a negdje sredinom 14. stoljeća utemeljena je župa. Navodno, u naselju je bila i crkva iz doba svetog Ladislava kralja, a bila je posvećena svetom Martinu. Naselje Salanta od 1425. godine posjed je pečuške biskupije. Ime Németi prvi put se spominje 1240. godine. Tadašnje naselje i nije bilo na današnjemu mjestu, nego na čestici zvano Selišće. Na ove prostore, kako za vrijeme turske vladavine tako i nakon oslobođenja, u više se navrata doseljavalo stanovništvo iz južnih krajeva današnje Bosne i Hrvatske. Bili su to katolici. Veliki val novih useljenja zbiva se krajem 17. i u prvoj polovini 18. stoljeća; istraživači kažu da su to predci današnjega hrvatskog stanovništva. Premda je Salanta od 1757. godine podruž-

FOTO: CSABA STANDOVAR

nica Nijemetske župe, crkva je tada u Salanti, i crkvena vizitacija bilježi da je u njoj knjiga Evanđelja na hrvatskom jeziku i da je crkveno zdanje u jako lošem stanju. U Nijemetu crkva je obnovljena 1842. godine i ima tri zvona, a najmanje je izrađeno 1698. u čast svetog Mihovila. Oko župnog dvora 1773. godine spominje se kapelica, a 1795. godine počinje gradnja današnje crkve. Kako vele mještani, dio građevnog materijala donesen je iz ruševina salantske crkve. Crkva je posvećena 1804., 1895. godine

oličena i oslikana, a kroz cijelo dvadeseto stoljeće u više navrata je bojana. Uz radove oko crkve, mijenjena su vrata, postavljen je mramorni pod i slično. Zanimljivo je da je do 1944. godine crkva imala četiri zvona. Ono od 225 kg, posvećeno svetom Stjepanu, "otišlo je u rat". Tako su ostala tri zvona, svetog Ladislava kralja 410 kg, svetog Marka 110 kg i svetog Martina 75 kg, piše u radu o povijesti župe Salanta i Nijemet (Szálanta és Németi község plébánia története 1950-ig) Krisztina Kiss Várdai

Urbar Marije Terezije iz 1767. godine, s podacima za Salantu i Nijemet, pisan je hrvatskim jezikom. *Branka Pavić Blažetin*

Svečana proslava 25. godišnjice postojanja časopisa „Barátság”

Pod visokim pokroviteljstvom državnoga tajnika za vjerska i narodnosna pitanja pri Uredu premijera Miklósa Soltésza, u okvirima književno-glazbenoga programa, u Dvorani „Korczak” Ureda pravobranitelja temeljnih prava 20. veljače 2019. proslavljena je 25. obljetnica postojanja kulturno-društvenog časopisa na mađarskom jeziku „Barátság”. Uzvanike je pozdravio zamjenik državnoga tajnika za vjerska i narodnosna pitanja dr. Zoltán Fürjes, o časopisu je govorila zamjenica pravobranitelja za narodnosti Erzsébet dr. Sándor dr. Szalay. U literarnom su programu iz svojih književnih ostvaraja čitali: Marija Berényi, Eva Fabijan Svetla Kjoseva, Piroska Krajcsír, Kálmán Káli-Horváth, József Michelisz i Petar Milošević. Glazbeni su sadržaj izvodili: Angelis Vasilis/Zeys, te duo Tímea Kullai i Mirko Milošević.

FOTÓ: LASZLÓ BAJTAI

Izložba časopisa

Presijeca se torta.

Časopis „Barátság” godišnje šest puta izlazi i nudi publikacijski prostor narodnosnim pjesnicima, piscima, djelatnicima javnoga života. Tako je to od njegova osnutka 1994. godine kada su Mária Ember i Éva Mayer pokrenule list na mađarskome jeziku, s podnaslovom za međusobno upoznavanje naroda Mađarske. Od tada on neprekidno izlazi, a umalo deset godina, s naslovnicom u boji i s crno-bijelim stranicama, tiska se u izdavačkoj kući Croatica. Nakon smrti Márije Ember, Éva Mayer sama nosi ovaj lijepi, zahvalni, ali ujedno i odgovorni plemeniti teret. U dupke punoj dvorani nazočne je pozdravila odgovorna urednica časopisa Éva Mayer. Naglasila je da su za list i nadalje jednako važni običaji svih narodnosti u Mađarskoj, te vrijednosti stvorene u književnosti, likovnoj umjetnosti, kazalištu, glazbi, znanosti i etnografiji. Uvijek se naglašavalo da je narodnosna kultura sastavnica mađarske i europske kulture. „Na današnjem slavlju s poštovanjem se prisjećamo i novinarku Márije Ember. I sada ću predstaviti i svoje najbliže suradnike, bez kojih danas također ne bismo slavili; urednik je za čitatelje Sándor Hegedűs, umjetnička je urednica Éva Szélpál”, reče među inima glavna urednica Mayer. Potom se publici obratio zamjenik državnoga tajnika za vjerska i narodnosna pitanja dr. Zoltán Fürjes. Istaknuo je da

kao zajednički kulturni časopis i list javnoga života trinaest narodnosti u Mađarskoj, časopis se primio nesvakidašnjega poslanstva: trebao je pokazati da suradnjom i udruženjem, te njegovanjem šarolikih nacionalnih/narodnosnih korijena, odabrana riječ za naslov lista može utvrditi suradnju. „Među nama sjede pisci, pjesnici, glazbenici, likovni umjetnici, te mnoštvo darovitih pojedinaca koji njeguju svoje običaje. Vi najviše znate koliko je rada, ulaganja i zalaganja bilo potrebno za sve ovo što danas slavimo. Kako kaže pisac Mór Jókai: „Puk govori različitim jezicima, ali voli s istovjetnim srcem”, reče među ostalim g. Fürjes. Dodao je da su to prepoznale utemeljiteljice časopisa „Barátság” jer su uvidjele da u Mađarskoj narodnosti govore na raznim jezicima, ali vole s jednakim srcem. O slavljeniku, o časopisu govorila je zamjenica pravobranitelja za narodnosti Erzsébet dr. Sándor dr. Szalay. „Zahvalna je zadaća za me predstavljanje važnosti i uloge toga časopisa jer je on znatno više od jednog pukog medijskog proizvoda koji tek prigodom izuzetnih slučajeva donosi reportažu o životu ili o kulturi narodnosti u Mađarskoj. Ovaj je list bio ujedno i misija i san – što izgleda da se do današnjice i ostvarilo. (...) Tih 25 godina stvorile su takvu stručnu radionicu i zajednicu koja je prije četvrt stoljeća prihvatila onu pionirsku zadaću da, za razliku od opće slike prije društvenoga poretka u Mađarskoj, narodnosne zajednice predstavi kao ustavotvorne čimbenike, koje su jedna s drugom, i s većinskim narodnom te matičnom domovinom u neprekidnoj, živući i dinamičnoj vezi”, naglasila je gđa dr. Szalay. Smatra da nije pretjerano govoriti da se povijest časopisa poistovjetila s imenom Éve Mayer, jer ona nije samo do dana današnjega glavna urednica lista, nego i njegova utemeljiteljica. Njezin zajednički san s Márijom Ember, da pridonose tijeku razumijevanja i prihvaćanja različitih narodnosnih skupina u višenarodnosnoj Mađarskoj, misli i nada se da je danas već činjenica. Potom je uslijedio književno-glazbeni program u kojem su nastupili: književnici Marija Berényi, Eva Fabijan Svetla Kjoseva, Piroska Krajcsír, Kálmán Káli-Horváth, József Michelisz i Petar Milošević, te glazbenici: Angelis Vasilis/Zeys, Tímea Kullai i Mirko Milošević. Pri kraju se na sceni pojavila golema torta, iz koje je kriške dijelila glavna urednica Éva Mayer.

Kristina Goher

Trenutak za pjesmu

Misel
Jedna
zdanja
Zablenu
misel se
V srce
Zapilila
Se toge je
nenpot
Vrnula

Jolanka Tišler

Znanstveni nugalj Lászlóa Hadrovicsa i Augustina Pavla u sambotelskoj knjižnici ELTE-a

Katedra za hrvatski jezik i književnost ter Katedra za slovenski jezik i književnost u sambotelskom djelu ELTE-a, silom prilik su se u ljeti doselile iz D, u A zgradu. Hadrovicseva knjižnica s literarnom ostavšćinom Augustina Pavla je takaj premješćena na drugi kat C zgrade. Spomen-nugalj s negdašnjimi namješćaji i knjižnim fondom Augustina Pavla ter bogata Hadrovicseva biblioteka su 20. februara, u srijedu, svećano prikđani studentom, profesorom kot dio Knjižnice za strane jezike u ovom sveučilišnom centru. Na proslavi je bila i kći Augustina Pavla, Judit Pavel. Hadrovicseva biblioteka od kih 4000 knjig u Sambotel je zašla 1996. ljeta, a Pavlov jerb deset ljet kasnije, zahvaljujući bivšemu prorektoru Zapadnougarskoga sveučilišća u Sambotelu, dr. Karlu Gadanyiju.

Na svetaćnosti je najprlje mnoštvo gostov i djelatnikov pozdravio prorektor dr. István Németh ki je istaknuo da u sveučilišnoj biblioteci spojena su hrvatska i slovenska stručna literatura, a s tim, naravno uz engleska, nimška i ruska izdanja, ovo mjesto na zapadnoj Ugarskoj raspolaže najvećom i najširojom bibliotekom na stranjском jeziku. „U ovoj kulturnoj sredini studenti ne moru se samo načuditi bogatoj zbirki monografijov, rječnikov, gramatikov, udžbenikov, časopisov i brošurov nego u jedinstvenoj okolici moru proširiti svoje znanje. Ovo otvaranje meni simbolićno zlamenuje kontinuitet, prošlost ku moremo svećevati, tu ostavšćinu ku smo mogli dobiti, i to preporodjenje u kom okviru esenciju ka u sebi obdržu Berzsényijeve tradicije, ku iznova moremo najti i zbuditi u ovom objektu, otkud se je zapravo i ganula ideja za ostvarenje ove biblioteka”, rekao je prorektor ter se je ujedno i

Prorektor dr. István Németh pozdravlja skupaspravljeneg

Mnoštvo studentov, profesorov i gostov

zahvalio na ustrajnom djelu svim kolegam i kolegicam. Svoje pozdravne rići je uputila i peljaćica Filološkoga centra, dr. Katalin Molnár-Horváth ka je uz ostalo naglasila da su ovoj priredbi dali naslov „U knjige zatvoreno vrime” i zbog toga jer knjiga je pojam suprot pozabljenja, vridni ćuvar rići, ali knjiga more biti i blagoslov i pogibelno oružje, ovisno od toga ki na što ju hasnuje. Biblioteka ćuva spominke povijesnih dob, daje inšpiraciju, bistvanje i motivaciju”, je rećeno.

Slavist povjesničar i akademik László Hadrovics rodjen je u Lendavi, sridnju školu je pohađjao u Kisegu, a potom je postao student u Budimpešti. Djelao je na Filozofskom fakultetu u Budimpešti i u Sveučilišnoj knjižnici na Institutu za povijest i sam je imao jedinstvenu kolekciju znanstvenih, literarnih knjig i ćaso-

pisov ke je kreć 65 ljet dugo s velikom odgovornošću sakupljao. Lingvistika, slavistika, hungarologija na različni jeziki imaju u ovoj biblioteci vridne kusiće, ka je Visokoj pedagoškoj školi darovana 1996. ljeta. Hadrovicseva knjižnica svećano je bila otvorena slijedeće ljetu u okviru tadašnjega Odsjeka za slavensku filologiju. U sadašnjem, novom prebivališću ova zbirka ima skoro 2000 naslovov ka je dostupna za svoje štitelje. Marija Kozar-Mukić referirala je o djelatnom odnosu dvih znanstvenikov, ki su bili zemljaki, stručnjaki i kolegari u istraživanju, a od toga svidoču i brojna njeva pisma. Judit Pavel, kći Augustina Pavla, s ljubavlju je govorila o ocu, ćiji duh i dalje živi u ovom znanstvenom nuglju na drugom katu sveučilišne biblioteka. *Tiho*

Prof. dr. Karlo Gadanyi u društvu hižnoga para Hadrovics u njevom stanu na sredini 1990-ih ljet

Društvena tribina s glasnogovornikom Hrvata u Mađarskom parlamentu Jozom Solgom

U Croaticinoj priredbenoj dvorani 5. ožujka 2019. upriličena je Društvena tribina s glasnogovornikom Hrvata u Mađarskom parlamentu Jozom Solgom. S gostom je razgovarala Kristina Goher, potom je publika također mogla postaviti pitanja. Na priredbi je među inima pribivao i veleposlanik Republike Hrvatske u Mađarskoj Mladen Andrić sa svojim suradnicama, predsjednici i vijećnici hrvatskih samouprava u Budimpešti, nekoliko profesora i HOŠIG-ovih gimnazijalaca, Hrvata glavnoga grada i njegove okolice.

U Croaticinoj priredbenoj dvorani te se večeri okupilo šezdesetak uzvanika, naime Društvena je tribina organizirana i poradi protoka informacija, a također i uvida rada glasnogovornika Hrvata u Mađarskom parlamentu Joze Solge. Na početku razgovora on je naglasio da smatra povijesnim činom što je na posljednjim parlamentarnim izborima kandidat njemačke narodnosti Imre Ritter postao punopravnim zastupnikom Mađarskoga parlamenta. Istaknuo je da narodnosti u Mađarskoj i nadalje traže svoje punopravno parlamentarno zastupstvo, koje je primjerice u Republici Hrvatskoj pozitivno riješeno, te je dodao da glede toga pitanja u više navrata se tražilo od hrvatske diplomacije u Mađarskoj da ispolje pritisak na mađarsku vladu. Glede vijećnika Narodnog odbora reče da gotovo polovinu Odbora čine novi zastupnici, te je negativnom političkom porukom ocijenio što armenski glasnogovornik nije preuzeo mandat. Pozdravio je odluku mađarske vlade što su pitanje Roma odvojili od ostalih narodnosti te što su narodnosti u nadležnosti zamjenika premijera Zsolta Semjéna. Kako reče: „Stigli smo do one razine gdje nam je i mjesto.“ Glasnogovornik Solga smatra da je Narodnosni odbor trebao više i dublje razmotriti pitanja o narodnostima – što je i

Glasnogovornik Jozo Solga

na osnivačkoj sjednici bezuspješno predložio vijećnicima Narodnosnog odbora – jer čini mu se da tijelo nepanski funkcionira, te su pojedine odluke ad hoc donesene. Također misli da treba uzeti u obzir da svaka narodnost ima posebna pitanja i probleme, i ne može se narodnosno pitanje razmotriti općenito. Pozitivnim je ocijenio da se prije ljeta prihvaća Zakon o proračunu, naime da se način o financijskim pitanjima može planski razmišljati. Složio se s tvrdnjom da nažalost resursna ministarstva ni dandanas nemaju sveobuhvatne i točne informacije o narodnostima u Mađarskoj, primjerice o broju upisanih u škole gdje se predaju narodnosni jezik, književnost i narodopis, o broju knjižnica koje imaju i narodnosni značaj, a također ni o veličini knjižnoga fonda itd. Na pitanje što misli o bodovnome sustavu za narodnosne samouprave, što je temeljem dostavljenom zapisniku, glasnogovornik Jozo Solga reče da se ne slaže s time, naime smatra da je zapisnik jedna stvar, a drugo je pitanje što radi ili kako djeluje za zajednicu samouprava dane narodnosti. Također je bilo riječi i o praksi prihvaćanja prijedloga Narodnosnog odbora, primjerice Zakona o narodnostima. Glede toga gosp. Solga reče da nažalost pojedini prijedlozi nisu ušli u zakon, naprimjer koliko vijećnika ima narodnosna samouprava, koliko ovi se narodnosne samouprave o mjesnima. Također je razmotreno pitanje, što je prije nekoliko godina i funkcioniralo, da mjesne narodnosne samouprave ponovno imaju svoga vijećnika u mjesnoj samoupravi. Naglasio je važnost registriranja u hrvatski birački popis, a također i to da prilikom popisa pučanstva u Mađarskoj, koje će biti 2021. godine, neka odgovore i na tzv. osjetljiva pitanja. Skrenuo je pozornost na mogućnost popunjavanja obrasca elektroničkom poštom. I pri kraju zahvalio je organizatorima na pozivu, te je rado odgovorio na postavljena pitanja. Druženje je nastavljeno uz mineralnu vodu, vino i pogačice.

Publika

Mesopusni pir mamio Židance

ljujujuju – više na hrdjavom glasu babac, Zoltan Keresteš, cijelim putem mesopusnoga pira, ki onako izgleda na kipicu kot kad bi mu bili na ramena navlili židansku crikvu. Skupna fotografija pred kulturnim domom i giblje povorka na otprtu svadbu pod vedrim nebom, ka jur ima i svoj scenarij. Po riči Žužane Horvat, točno od 1992. ljeta, kad se je osnovalo Hrvatsko katoličansko društvo u Hrvatskom Židanu, odonda idu po selu na koncu fašenjka maškaranti sa ciljem da Rožica Rumena i Klinčac Gusti pred crikvom i mnoštvom vječnu vjernost obećuju. Pravoda, to se more zgoditi jedino po fašinjskoj zapovidi. Traktor brunči, halabura se vliče na židanskom nebu, patuljki asfalt kopaju pred zapušćenom hižom, a kopija Fidela Castra s malom kubanskom zastavom se pripravlja na puč, pokidob je židanski poglavar Štefan Krizmanič skijajući napustio sesosku vlast. Sniguljica i prostitutke, vampiri, kralji i kraljice, plemići, vriče i čavli skupa marširaju i stanu pri štacija kade domaćini nukaju pilo za jačanje srca, dicitlatke falate, cukora i čokoladu, a gladnim i sendviče i pečeno. Biszkupusz karnevalkusz alias Ferenc Lakotar s pemzlijem dili mesopusni blagoslov, dokle grišnici pred njim se moru osloboditi od njevih grihov. Najveći mučeniki na ovom piru su, tako moremo mirno

izjaviti, mladuženja i zaručnica, ki su se od ljubavi zanimili. Na povorki prepovidano im je govoriti, a dokle svi piju i jedu, oni ne moru k sebi zeti ni falačac od ponudjenih jilov, a niti kapljic od pilov. Na kraju povorke pak se pravoda onda otkrije ki su se maskirali za hižnoga para, jer to nije ni svatom poznato. „Veseljak kad vodu pije, cijeli svijet se njemu smije, zato mora piti alkohol“, leti jačka ter smih i pokriva na zadnju fašenjku subotu židanski hatar, dokle se ne otrudjaju diozimatelji. „Nosite, ljudi, dare, ponovite stare, židanske svadbene navade!“, poruka je to i za budućnost... *Tiho*

Plajgorska tradicija na koncu fašenjka: Dede-babe

Plajgor, u susjedstvu Hrvatskoga Židana, najmanje je naselje Gradišćanskih Hrvatov u Ugarskoj. Fašenjku na posebni način daju zbogom, a to su došli zadnje nedilje pred korizmom još i Židanci pogledati. Dede-babe su najrugotnija stvorenja toga dana po selu, ali kudaj se nek obrnu smih, šalu donesu, zdjalavosti tiraju, a tugu zakapaju. „Dede-babe guska nese jaje, mesopust prohaje, korizma dohaje. Ki će s nami pirovati ni ga tribi milovati! Huj-huj“ viču kroz selo maškaranti uz folišnu melodiju harmanije, ka se je pokvarila. Čim veća je larma, tim već ljudi dojde na put pogledati, što se zgoda ovoga otpodneva svete nedilje. „To je naša tradicija, iako se veli da je poganska, ali mi ju držimo“, objašnjava poglavar Vince Hergović i nastavi: „Sve nas je manje i manje, ali hvala Bogu još jesmo, mi, ki kanimo ov običaj dalje nositi. Prlje su muži, dede-babe, s rujsom bili namaženi, slamu su hitali da kokoše bolje nesu. Jaje su pobirali, a danas daju i pivo i vino i med, ki ča ima“, čujemo od načelnika. Grofuli, žgano i vino su obavezni na svakom stolu, kamo je nek nutrapustu. Tako i pri Evi Horvat ka nam povida da prlje žene nisu išle nek dičaki, pak su divojke zganjali baticon, pak tukli i su je nafarbali. Farbanje je ostalo, to i vidimo po črljenoj farbi ruža, na svakoj domaćici kot znak silnoga kuševanja. „Ja sam gizdava na ov običaj, i sad smo kumaj čekali da dojdju dede-babe, i mislim da mi moramo i dalje držati ovo sve, doseg smo“, dodaje još domaćica. Marija Gašpar Kisegi stoji jur, ali ovde se je narodila i čuda je kod sestre na Plajgori.

Turobno kaže da je negda bilo još i već ljudi: „Mi, ki smo prošli od sela, mi smo svenek ovde, ki su va seli, ili je ne interesira, ali ne znam ča je s njimi. Kako će onda mladi znati, kako je prlje bilo?“, postavlja bolje sebi pitanje, nego meni, i dalje razmišlja glasno: „Ja mislim da ovo je lipo, ćemo se još malo pominati, meru žganoga se napiti pak će dan pojtji. Tribi su nam i ovakove prilike...“ „Ki će s nami pirovati“ dalje se čuje larma, a luda povorka malo izmučeno hrli nutra u kulturni dom, kade su još friško ispečeni grofuli, druženje za sve one ki se još nisu istrudjali u zdiganju kupic, ke još ne vliče stelja pak još moguće, ravno i stoju na noga... *Tiho*

Običaji u Podravini

Poklade ili, kako ih u Podravini zovu, fašenjak, po starim kršćanskim običajima, traje od Sveta tri kralja (6. siječnja) do Pepelnice ili Čiste srijede, koji je prvi dan posta s kojim danom započinje korizma. U to razdoblje, kada se nekada iz jakoga zimskoga godišnjeg doba izašlo u proljeće, održavali su se razni pokladni običaji diljem Europe. Iz tih običaja Hrvati u Mađarskoj nimalo nisu izostali, nisu se razlikovali, pogotovo za njih veže se jedan istaknuti običaj poznat po svijetu, Bušarski ophod u Mohaču, koje je prvo mađarsko kulturno dobro upisano 2009. godine na UNESCO-ov popis nematerijalne svjetske kulturne baštine. Osim svjetski poznatoga hrvatskog Bušarskog ophoda, i Podravci su imali svoje običaje za vrijeme poklada. Podravci su za svaki dan u tjednu pred početak poklada imali poseban izraz, naziv: *lakomi ponedjeljak, glavobojni utorak, vrtičeva sreda, lakomac, plantavi petak, mušičeva sobota i fašenjak.*

U Križevcima na Sveta tri kralja svi su se ukućani umivali u dvorištu svetom vodom, koju su vodu prije dan donijeli iz starinske crkve i ujutro u mjesnoj crkvi dali posvetiti. Tu su vodu nalili u lavor u koji su još stavili crvenu jabuku i srebrni novčić jer se vjerovalo da će od toga svi ukućani biti rumeni i zdravi cijele godine, i da ne oskudijevaju ni u materijalnim dobrima. Pod lavor se stavljala „tuba“ (sjekira) od koje se očekivalo da ojača članove obitelji za vrijeme njihova života. Nakon umivanja u vodi, nije se smjelo obrisati lice, trebala se voda osušiti sama od sebe, putem prirode.

U Starinu, u Martincima i u Lukovišću 2. veljače na Blaževo u crkvi je svećenik obično na kraju svete mise držao paljenu svijeću ispred grla vjernika, čime je uz blagoslov svetog Blaža obav-

FOTO: BRANKA BLAZETIN

ljeno blagoslivljanje grla, jer se vjerovalo da tim običajem vjernici mogu otkloniti mogućnost bolesti grla.

Važnu su ulogu dobili zadnja tri dana u korizmi, jer se za te dane vežu mnoga vjerovanja i običaji u cijeloj Podravini. U nedjelju, obično domačice, pekle su „pražene“ kolače (pokladnice su značajni kolači za taj dan u Podravini), a navečer se održavalo veselje u mjesnoj krčmi na koji su bal došli svirači iz drugih naselja. Sutradan, u ponedjeljak, djeca su se obukla u maškare i išla po selu od kuće do kuće, tako su sebe i ukućane zabavljali. Trećeg dana, u utorak, obično se zaklao pijevac, da bi toga dana svi u obitelji mogli jesti mesa. Pijetla su zaklali zato da bi i nadalje gazda u kući bio muškarac. Ako bi se slučajno zaklala kokoš, vjerovalo se da će vlast u kući preuzeti žena. Žene su skuhalo i juhu, koja je ostala i za sljedeće jutro kada su žene u kući namazale stopala djece tom juhom devet puta jer se vjerovalo da će ih to obraniti od zmija, dakle neće ih ujesti zmija. U utorak jesti meso bilo je važno stoga što od srijede, od Pepelnice do Vuzma (Uskrsa) bio je post. Osim mesa žene su još pekle gibanicu sa sirom, makovnicu i zeljaricu (gibanicu s makom i zeljem). Žene su se obukle za bal u biklu i u crvene rukave. Bal je trajao do ponoći, kada se pjevala Himna. Zatim su svi išli doma i do Vuzma (Uskrs) nisu održavali nikakve veselice, ni balove ni svadbe. Nakon tri istaknuta dana, četvrti je Pepelnica, početak korizme, kada se u crkvi obavlja obred posipanja pepelom. Obično se za taj obred uzimao pepeo spaljenih cicamaca od prethodne Cvjetnice i time je svećenik „pepeljil“ (pepeljao). Pepeo je u kršćanskoj vjeri simbol, znak pokore i obraćenja. Na Pepelnicu su pekli pogače i mlince s orasima. Od toga dana otpočeo je post, po crkvenim zakonima postiti dužni su svi vjernici s navršениh 18 godina i započeti 60 godina.

Ramona Štivić

HRVATSKA VAS ČEKA S OTVORENIM SRCEM

Ima više mogućnosti za mlade pripadnike hrvatske nacionalnosti da usavrše jezik svojih predaka, jedna od njih je studiranje na katedrama hrvatskoga jezika u našoj zemlji, druga studiranje u matičnoj domovini, a treća je Erasmus, Campus mundi i drugi programi za studente s bilo kakvih fakulteta. Naša mladež te mogućnosti slabo iskoristi, možda zbog nedovoljne informiranosti, ili zbog drugih razloga, ali oni koji su to činili obogaćeni su s vrlo lijepim iskustvima. Rita i Laura Kanižai (sestre) obje su uspjele dobiti stipendiju za Hrvatsku unatoč tomu što nijedna od njih nije studirala hrvatski jezik. Rita je za vrijeme svojega studija matematike u Budimpešti odlučila naučiti hrvatski jezik u okviru programa Croaticum u Zagrebu, Laura pak sa strukom menadžmenta budimpeštanskoga Sveučilišta Corvinus uspjela je dobiti stipendiju Erasmus programa, te Campus mundija, te usporedno učila hrvatski jezik na Croaticumu. Obje su oduševljene Zagrebom, Rita je ondje upoznala ljubav svog života, a Laura je u tome svijetu pronašla samu sebe, shvatila je kamo pripada i ponovno se želi vratiti u svoju matičnu domovinu.

Laura Kanižai, rodnom iz Serdahela, već se u ranom djetinjstvu odselila u Kanižu, gdje nije mogla učiti hrvatski jezik, jer ondje nije bilo osnovne škole u kojoj bi se mogao učiti naš jezik (ni sada nema), njezini su roditelji već slabo govorili hrvatski, jedino je kod bake i djeda čula kajkavsko narječje.

– Sve do svoje šesnaeste godine nisam ništa znala hrvatski, kada su baka i djed razgovarali na hrvatskom jeziku mrzila sam, jer nisam ništa razumjela. Kada se u gimnaziji otvorila mogućnost da učim hrvatski jezik, već sam drukčije razmišljala. Promijenilo mi se mišljenje o svemu tome, danas znam da je to veliko bogatstvo. Nažalost, moja generacija već ne smatra važnim svoje korijene, jer se već asimilirala, ali znati još jedan jezik svakako je dobro, a hrvatski jezik nije važan samo zbog turizma ili poslovnih kontakata, već zbog dragih prijatelja. Ne mogu zaboraviti one dane koje sam provela u Zagrebu u prekrasnom društvu, za mene se potpuno promijenio svijet. – rekla je Laura.

Umjesto da izabere Englesku, Ameriku ili Dansku, kako su joj profesori savjetovali na budimpeštanskom fakultetu, Laura se odlučila za Erasmus u Hrvatsku. U prvom je semestru išla na studentski mobilitet, znači učila je na jednoj zagrebačkoj školi ekonomije i menadžmenta s kojom ustanovom Sveučilište Corvinus ima partnerstvo.

– Bilo je jako dobro, profesori su bili izvrsni, istina, predavanja sam slušala na engleskom jeziku, ali u studentskom domu su živjele samo Hrvatice i s njima sam govorila hrvatski. Kada sam završila jedan semestar, onda sam odlučila da ću ponovno ići u Zagreb, jer tamošnji boravak za mene je bio najljepši događaj u životu. Čini mi se da je u Hrvatskoj nekako drugi svjetonazor, čovjek to može shvatiti samo ako tamo živi. Hrvati mnogo trče, rade, ali za prijatelje uvijek imaju vremena, jako su ljubazni, društveni, oni imaju vremena za sve, za prijatelje, za komuniciranje. Kada sam bila u Budimpešti s vršnjacima, to nikada nisam osjećala. – reče Laura s oduševljenjem.

Nakon jednog semestra svakako se htjela vratiti i kandidirala se na program Erasmus intermobilitet, prema kojem je trebala raditi kao pripravnica kod jedne tvrtke, kako bi stekla iskustvo u svojoj struci, a usporedno je bila i na programu Croaticum, pa tako usavršila svoje znanje hrvatskoga jezika.

– Na Croaticumu sam upoznala hrvatsku kulturu, imali smo jako mnogo programa, od folkloru do upoznavanja cijele Hrvatske. Bilo je predstavljanje na kraju semestra pred velikom publikom i ja sam pjevala kajkavsku popijevku „Da bi se zrušile“, to je bilo nešto fenomenalno, svi su se naježili, baka je bila jako ponosna na mene, od radosti je počela plakati, tada sam osjećala u svome srcu da sam ja prava. Našim mladima savjetujem da svakako iskoriste tu mogućnost, da barem na jedan semestar odu u Hrvatsku za vrijeme svojih studija, sigurna sam da neće požaliti. Hrvatska mi je otvorila i oči i srce, ja sam postala drugi čovjek, s mnogo želja i optimizma.

beta

Laura Kanižai preuzima diplomu programa Croaticuma od Zvonke Milasa, državnog tajnika Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

S prijateljima na kavi u Zagrebu

Serdahelski Hrvatski bal

Za vrijeme zdravice

U organizaciji Hrvatske samouprave „Stipan Blažetin“, na čelu s predsjednikom Stjepanom Turulom, 2. ožujka priređen je Hrvatski bal na kojem su se družili mnogi mještani i gosti u ime raznih ustanova iz Hrvatske s kojima Samouprava već dugi niz godina surađuje. Među gostima bile su Vesna Haluga, pročelnica Upravnog

odjela za poslove Međimurske županije, Margit Mirić, ravnateljica draškovečke osnovne škole, dr. sc. Smiljana Zrilić, redovita profesorica Sveučilišta u Zadru. Ivan Gugan, predsjednik Hrvatske državne samouprave, uvećao je bal svojom nazočnošću, te u ime krovne organizacije poklonio glavnu nagradu za tombolu, če-

Sumartonski lepi dečki

Nazočne je pozdravio HDS-ov predsjednik Ivan Gugan.

Bal je otvorio predsjednik serdahelske Hrvatske samouprave Štef Turul.

tverodnevno ljetovanje za dvije osobe u Pansionu Zavičaju. Cilj je organiziranja Hrvatskog bala bio jačanje hrvatske samosvijesti unutar serdahelske hrvatske zajednice. Na balu zabavljali su tamburaši Sumartonski lepi dečki. beta

Prijavite se na „Međimursku popevku“!

Hrvatska kulturno-umjetnička udruga Međimurske županije, u suradnji s Hrvatskim kulturnim zavodom „Stipan Blažetin“ poziva pjevačke zborove, pojedince da se prijave na predsmotru „Međimurska popevka“ koja će se održati u Sumartonu 6. travnja nakon čega će se izabrati najbolji izvođači za središnju Smotru „Međimurske popevke“.

Središnju Smotru prethodit će tri predsmotre prema ovom rasporedu: Donji Kraljevec, 23. ožujka, Štrigova, 30. ožujka, Sumarton 6. travnja, Sveti Martin na Muri – Dječja smotra 12. svibnja 2019. Sudionici za pomursku predsmotru trebaju se prijaviti kod Hrvatskoga kulturno-prosvjetnog zavoda „Stipan Blažetin“ s prijavnicom.

Solisti mogu nastupiti s jednom izvornom pomurskom ili međimurskom popijevkom, a pjevački zborovi s dvije popijevke. Organizatori nude pomoć zborovima kod izgovora, učenja tekstova ako im je potrebno. Rok je prijave kraj ožujka. Prijavitelji uz prijavnicu trebaju priložiti tekst i notni zapis pjesme. Organizatori predlažu da se za nastup ponudi više popijevaka, što starije i što manje poznate te barem jedna vedrijeg tona i bržeg ritma. Popijevke se mogu izvoditi uz pratnju ili bez nje (ako je potrebno, organizator može organizirati glazbenu pratnju – tamburaški sastav). Pjevačke skupine čine od 3 do 16 članova. Ukupno je trajanje programa najviše sedam minuta. Svi izvođači i instrumentalna pratnja trebaju nastupati isključivo u izvornoj narodnoj nošnji s prikladnim oglavljljima ili frizurama, te izvođači trebaju pjevati bez dirigenta, bez držanja nota u rukama. beta

U Mohaču

Malim pokladama u četvrtak, 28. veljače, u Mohaču je otvoren šestodnevni Bušarski pohod, drevni običaj mohačkih Hrvata Šokaca koji crkveni izvori prvi put spominju davne 1783. godine, a od 2009. godine upisan je na popis svjetske nematerijalne kulturne baštine.

Nakon okupljanja ispred Šokačke čitaonice, povorka malih bušara jankela – koju su predvodile dječje skupine šokačke udruge, a pratile skupine odraslih bušara – u ranim popodnevnim satima uputila se k središnjemu gradskom trgu. Kako nam uz ostalo reče predsjednik udruge Stipo Bubreg, povorka je od 1993. godine svake godine sve veća i veća.

– Djeca su u povorci i u izvornoj šokačkoj nošnji na raskrižjima plesala šokačke igre. Od toga više ne treba, jer ona su naša budućnost. Nadam se da će tako i ostati, te da će očuvati samobitnost koju smo im predali. – istaknuo je Bubreg.

Na raskrižjima se igralo zajedničko veliko kolo, a po dolasku na Széchenyijev trg na velikoj pozornici na otvorenome predstavile su se dječje plesne skupine Eötvöseva vrtića i Šokačke čitaonice. Uslijedila je plesačnica koja je pod vodstvom Stipana Darašca, voditelja KUD-a „Zora“, privukla i brojne posjetitelje. Na trgu smo zatekli ne samo Mohačane nego i skupine hrvatskih učenika iz Gare i Salante koji su došli u pratnji svojih učiteljica i učitelja kako bi sudjelovali u pokladnom veselju mohačkih Hrvata.

S. B.

BAJA

Predstavljena knjiga o podunavskim Hrvatima

U županijskom Domu narodnosti u Baji 7. ožujka predstavljena je knjiga „Povijest podunavskih Hrvata (Bunjevaca i Šokaca) od doseljenja do raspada Austro-Ugarske Monarhije“, autora Roberta Skenderovića. Knjigu je predstavio i razgovor vodio dr. Dinko Šokčević, viši znanstveni suradnik Instituta za povijest Mađarske akademije znanosti, a o povijesti, najvažnijim povijesnim događajima, te istaknutim osobama bunjevačkih i šokačkih Hrvata govorio je sam autor.

Stipan Balatinac

Hrvatska književna Panonija II.

Društvo hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski (Osijek), Društvo hrvatskih književnika (Zagreb), Croatica neprofitni d. o. o. (Budimpešta), Hrvatski vrtić, osnovna škola, gimnazija i đачki dom (Budimpešta) priređuju drugo izdanje Hrvatske književne Panonije, koja će biti 27. ožujka 2019., na obljetnicu smrti Janusa Pannoniusa. Predviđen je ovaj program: HOŠIG, 13.30 Kabinet matematike – razgovor književnika Hrvoja Hitreca s učenicima Hrvatske osnovne škole; 13.30 Školska knjižnica – predavanje književnice Jasne Horvat polaznicima Hrvatske gimnazije o glagoljici, na temelju njezin romana AZ. Potom se program nastavlja u Croaticinoj priredbenoj dvorani od 17.15 sati: Graditelj Josip Vančaš – prikaz učenika đakovačke Srednje strukovne škole, prigodom 160. obljetnice rođenja graditelja Josipa pl. Vančaša, rođenog 1859. u Šopronu; 17.30 Okrugli stol: Hrvatska književna Panonija – U početku bijaše Janus Pannonius. Uvodno izlaganje: dr. Goran Rem, Filozofski fakultet u Osijeku (Hrvatska). Sudjeluju: dr. Stjepan Blažetin, ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj (Pečuh), Tomislav Žigmanov, ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata (Subotica), dr. Robert Hajszan, predsjednik Panonskog instituta (Pinkovac, Austrija), Mato Nedić, književnik (Orašje, BiH), Mirko Ćurić, predsjednik DHK Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemskoga (Đakovo, Hrvatska). 18.00. – 18.15 stanka. 18.30 Književna riječ hrvatsko-panonska: književna čitanja hrvatskih književnika iz Hrvatske, Mađarske, Austrije, Srbije, Bosne i Hercegovine. Glazbeni program: Luka Batarilo i Matej Imrović (Đakovo). Program se ostvaruje pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Hrvatske.

dr. sc. Bernadett Zadrovich

ALJMAŠ

Krug prijatelja koji se vezuju za Aljmaš (Bácsalmás) raspisuje fotografiju za mlade od 12 do 18 godina na temu „Aljmaške kapije, prozori, kvake i reljefni ukrasi (štuko)“. Natječaj je pokrenut na poticaj dr. Lászlóa Fischera, a otvoren je do 10. svibnja 2019. godine. Jedan natjecatelj može se natjecati najviše s pet fotografija koje se šalju na adresu: orgovanyi.aniko@gmail.com. Nagrađene fotografije bit će izložene na raznim gradskim površinama. Nagrada je za prvo mjesto 15 000, za drugo 10 000, a za treće 5000 forinta.

BREME

Kako kaže predsjednica Hrvatske samouprave Judita Stević Kölcz, u organizaciji Samouprave, 23. veljače priređena je Hrvatska večer. Okupljene su nastupom obradovali glumac Ladislav Matoric i njegov prijatelj Ladislav Gujaš te Tamburaški sastav Biseri Drave. Njima i Tiboru Kedvesu i ovim putem hvala na druženju.

PETROVO SELO

Ove nedilje, 24. marcijuša, vjernici Pinčene doline najt će se pri farskom shodišću i korizmenom koncertu pred štatuu Putujuće Celjanske Marije u petroviskoj crkvi sv. Petra i Pavla u 14.30 uri. Za litanijom na koncertu nastupaju domaći jačkarni zbor Ljubičica, zbor Desiderium iz Zagreba, Pedagoški pjevački zbor iz Sambotele, tamburaši Petrovoga Sela i duhovnik Richárd Inzsöl na orgulja. Potom slijedi prošecija oko crkve i agape u Kulturnom domu.

MOLITVA KRIŽNOGA PUTA NA HRVATSKOM JEZIKU U KISEGU

Zbirka sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj, crkvena općina Kisega te Hrvatska narodnosna samouprava u Kisegu Vas srdačno zovu i čekaju. 24. ožujka, u nedjelju, od 15 sati početo **molit ćemo KRIŽNI PUT na brijegu**

Kalvarije u Kisegu. Molitvu predvodi velečasni **dr. Ante Kolić**, župnik u mirovini.

Sve Hrvate i Hrvatice srdačno zovemo i čekamo na skupno premišljanje o Muci Kristovoj.

U 14.45 se susrećemo kod prve postaje. Po križnom putu možete **sudjelovati na misi na hrvatskom jeziku u Kisegu od 17 sati** u crkvi sv. Emerika. Misu će predvoditi dr. Ante Kolić.

Dojdite da se skupa pripremamo na najveći blagdan kršćanstva, na Uskrs. Ako bude kiša padala, križni put ćemo moliti u crkvi Srca Isusova.

PEČUH

Hrvatski klub „August Šenoa“ organizirao je jednodnevno putovanje u glavni grad Hrvatske, 15. ožujka. Zagrebom je putnike poveo turistički vodič, po ulicama, trgovinama kojima je hodao August Šenoa i o kojima je pisao u svojim djelima. Nakon obilaska grada putnici su posjetili Kuću „Šenoa“ i pogledali muzej.

U Hrvatskome klubu „August Šenoa“, 6. ožujka održan je program na mađarskom jeziku pod naslovom „Lutanja jednog medicinaru u zemlji kaznionica“. Bilo je to predstavljanje knjige Lászlóa Debreczenija prevedene na hrvatski jezik.

BUDIMPEŠTA

Institut slavenske i baltičke filologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta Eötvösa Loránd 22. ožujka 2019. od 9 sati priređuje stručnu metodičku konferenciju Slavenska metodika II. Na konferenciji bit će izlaganja primjerice na teme: specifična pitanja u nastavi slavenskih i baltičkih jezika, specifična pitanja i mogućnosti u nastavi slavenskih i baltičkih književnosti i kultura te uloga i mogućnosti uporabe informacijske i komunikacijske tehnologije u obrazovanju slavenskih i baltičkih jezika i književnosti. Jezik je konferencije mađarski.

LETINJA, GORIČAN

Prema obavijesti Glavnoga graničarskog odjela Policijske uprave, stari granični prijelaz broj I. Letenye – Goričan bit će privremeno zatvoren od 18. ožujka do 31. srpnja 2019. zbog radova obnove mosta. Za to vrijeme prijelaz mađarsko-hrvatske granice moguć je na II. graničnom prijelazu na autocesti.